

SZAKONYI KÁROLY

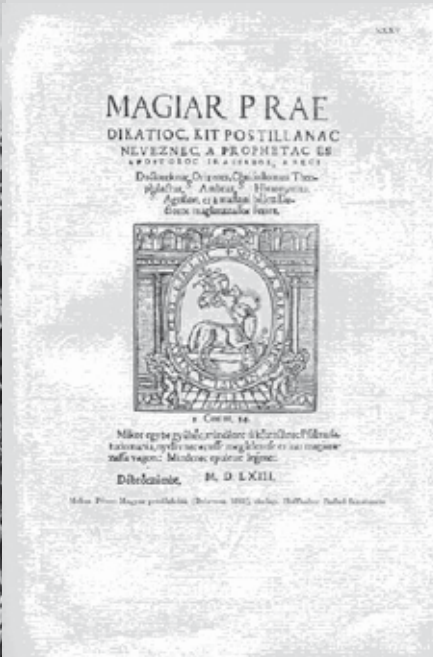
A REFORMÁCIÓ

ERDELYBEN

Méliusz Juhász Péter,
Füredi Richárd
alkotása, Debrecen

Méliusz Juhász Péter:
Magyar prédikációk, Debrecen, 1553

Huszár Gál
nyomdászjegyei

Wittenbergből érkezett magiszterként Nagyszombatra, ifjú, lutheránus tudós volt, *eretnek* tanaiért, a katolikus egyház érseke, Oláh Miklós börtönbe csukatta, s kívánta ott fogva tartani, míg fel nem hagy hite hangoztatásával, az anyaszentegyház szapulásával. Országbíró Báthori András ugyan maga is a protestantizmus oldalán állt, de csak Ferdinánd király parancsára engedték szabadon *Méliusz Juhász Pétert*, s távolították is mindjárt Erdődre, Báthori Györgyhöz. 1558-at írtak. Itt érte a megtisztelő meghívás Debrecenbe lelképásztornak. A városnak akkor tizenötezer lakosa volt, majdnem teljes létszámában lutheránus. Szegedi Gergely prédikátor mellé került, tisztét nagy odaadással látta el, heves természeténél fogva prédikációiban ostromozott minden bűnös elhajlást. Megismervén a *helvét* irányt, követte, s amikor 1561-ben Debrecen püspöke lett, következetes elszántsággal teremtette meg a kálvinista hit alapjait, rendelkezett a templom puritán berendezése felől, még orgonát sem engedélyezett, s nem tűrt meg semmi cifraságot sem a papi ruhában, sem a szertartásban. *Huszár Gál vándornyomdászt* letelepítette, s létrehozta azt a nyomdát, amely lényegében ma is működik Alföldi Nyomda néven. Itt adatta ki írásait, Pál apostol leveleinek magyarázatát és a prédikációit meg a vitairatait a radikális irányzatok ellen. Harcban állt az antitrinitáriusokkal, a Szentháromság-tagadókkal, több ízben vitázott *Dávid Ferenc*cel, az akkor már az unitárius hitet valló püspökkel. Dávid Ferenc Wittenbergben tanult, hazatérve katolikus plébános lett, majd lutheránus lelkész, sőt, püspök, de tovább lépett a református vallás felé, s mint ilyen, Kolozsvár főlelkésze, később János Zsigmond fejedelem udvari prédikátora lett. Unitárius nézeteivel a fejedelem védelme alatt állt. Meliusz Juhász Péter protestáns testvériességgel kész volt a disputára, egy ízben, 1569-ben éppen a fejedelem előtt.

Mindezek mellett Erdélyt a vallási türelem példaképeké tekintjük. 1568-ban Tordán, az országgyűlésen kimondták, hogy mindenki szabadon gyakorolhatja vallását, senkit sem érhet bántódás a hitéért, mert a hit Isten ajándéka. De 1571-ben a nyírbátori zsinat mégis fellépett az unitáriusok ellen, s habár 1572-ben megerősítették a vallási törvényt, záradékában leszögezték, hogy több új vallást már nem lehet alapítani. Dávid Ferencet ez a záradék súlyosan érintette. Egészen addig valóban szabadon hirdethette, vallhatta és gyakorolhatta hitét, ám Báthory István fejedelem bezáratta a nyomdájukat, Dávid Ferencet perbe fogták, s éppen hite miatt életfogytiglani börtönre ítélték. Úgy vélték, hogy vallása az iszlám szálláscsinálója. Hatvanévesen halt meg a Dévai várbörtönben. Az unitárius vallás azonban addigra már elterjedt és meghonosodott Erdélyben. Dávid Ferencet, a hitalapítót a protestantizmus létrehozói között tisztelik.

Méliusz Juhász Péter, a magyar, kálvinista egyház megeremtője nemcsak követte Kálvint, hanem a magyar viszonyra is alakította a *helvét* hitet. A reformáció elterjedésében része volt annak, hogy a hívek anyanyelvükön ismerhették meg a Bibliát, ekképp a vallás misztériuma közelebb került hozzájuk, mint a katolikus liturgiában. A lutheránus (*evangélikus*), a *református* és az *unitárius* vallások, annak ellenére, hogy némely vonatkozásban különböznek egymástól, például szertartásaikban, a predesztináció megítélésében, az úrvacsora vagy a Szentháromság kérdésében, mára mégis az egységet *vallják*, a *protestantizmus egységét*. Erdélyben és a Tiszántúl javarészt református Debrecenjében, ahol Meliusz megalkotta a reformáció törvénykönyvét, ahol ima- és zsoltároskönyveket adott ki meg a teljes Szentírást, önálló kötetben az Újszövetséget – Debrecen a kálvinista Rómának nevezte el az utókor –, meggyökeredett Kálvin hite. ♣